O‘ZBEKISTON TURIZM SOHASIDA ISLOHOTLAR VA XAVFSIZ SAYOHAT MUHITI: MILLIY VA XALQARO TAJRIBA

Boymatov Farhodjon Ziyodqo‘zi o‘g‘li, Qo‘qon davlat universiteti Tarix kafedrasi o‘qituvchisi
e-mail: boymatovfarhod0402@gmail.com

Annotatsiya Mazkur maqolada O‘zbekistonda turizm sohasining hozirgi holati tahlil qilingan, xavfsiz turizmni rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlari hamda turistlar xavfsizligini ta’minlash borasida mamlakatimizda amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar ilmiy asosda yoritilgan.

Kalit so‘zlar: O‘zbekiston turizmi; xavfsiz sayohat muhiti; turistlar xavfsizligi; halol turizm; CrescentRating; Global Muslim Travel Index; turizm infratuzilmasi; turizm xizmatlari sifati; turizm islohotlari; xalqaro reytinglar

РЕФОРМЫ В ТУРИСТИЧЕСКОЙ СФЕРЕ УЗБЕКИСТАНА И БЕЗОПАСНАЯ СРЕДА ПУТЕШЕСТВИЙ: НАЦИОНАЛЬНЫЙ И МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ

Аннотация: В данной статье проанализировано текущее состояние туристической сферы в Узбекистане, освещены приоритетные направления развития безопасного туризма, а также меры, предпринимаемые в стране для обеспечения безопасности туристов на научной основе.

Ключевые слова: Туризм в Узбекистане; безопасная среда путешествий; безопасность туристов; халяль-туризм; CrescentRating; Global Muslim Travel Index; туристическая инфраструктура; качество туристических услуг; реформы в туризме; международные рейтинги

TOURISM REFORMS AND SAFE TRAVEL ENVIRONMENT IN UZBEKISTAN: NATIONAL AND INTERNATIONAL EXPERIENCE

Abstract: This article analyzes the current state of the tourism sector in Uzbekistan, highlights the priority areas for the development of safe tourism, and scientifically examines the measures implemented in the country to ensure tourist safety.

Keywords: Uzbekistan tourism; safe travel environment; tourist safety; halal tourism; CrescentRating; Global Muslim Travel Index; tourism infrastructure; quality of tourism services; tourism reforms; international rankings

Kirish. “O‘nlab yillar davomida turizm sohasi jahon miqyosida barqaror va izchil rivojlanib, eng tez sur’atlarda kengayib borayotgan tarmoqlardan biriga aylandi. Ushbu jarayonda turizm nafaqat miqdoriy o‘sishni, balki sifat jihatidan ham chuqurlashishni boshdan kechirdi. Zamonaviy turizm global taraqqiyot jarayonlari bilan uzviy bog‘liq bo‘lib, uning doirasida madaniy, ekologik, sog‘lomlashtirish, ziyorat, ekstremal va raqamli turizm kabi yangi yo‘nalishlar shakllanib, amaliyotga tatbiq etilmoqda. Mazkur dinamik rivojlanish turizmni davlatlar ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotining muhim omillaridan biriga aylantirib, bandlikni ta’minlash,

hududlarning barqaror rivojlanishi hamda milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.”

Adabiyotlar tahlili. “Bugungi kunda turizm sohasining global biznes hajmi neft eksporti, oziq-ovqat mahsulotlari hamda avtomobil sanoati eksporti hajmlaridan ham ustun ko‘rsatkichlarni namoyon etmoqda. Turizm xalqaro tijorat tizimida yetakchi tarmoqlardan biriga aylanib borar ekan, u ayni paytda ko‘plab rivojlanayotgan mamlakatlar uchun barqaror valyuta tushumlarini ta’minlovchi, iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantiruvchi va aholi bandligini oshiruvchi muhim daromad manbalaridan biri sifatida e’tirof etilmoqda.”“O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan 2016-yil 2-dekabrda qabul qilingan ‘O‘zbekiston Respublikasida turizm sohasini jadal rivojlantirishni ta’minlash chora-tadbirlari to‘g‘risida’gi PF–4861-son Farmon mamlakatimizda turizm sohasini tubdan isloh qilish, uni yangi rivojlanish bosqichiga olib chiqish hamda sohada zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini joriy etish yo‘lida muhim normativ-huquqiy asos bo‘lib xizmat qildi. Mazkur Farmon bilan turizmni iqtisodiyotning strategik tarmoqlaridan biri sifatida rivojlantirish, sohani davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashni kuchaytirish hamda turizm infratuzilmasini kompleks rivojlantirish vazifalari belgilab berildi. Farmonda alohida ta’kidlanganidek, turizm xizmatlarini tashkil etishda, eng avvalo, turistlar va ekskursantlarni joylashtirish obyektlarida, umumiy ovqatlanish shoxobchalarida, respublika hududi bo‘ylab harakatlanish jarayonlarida, shuningdek, turizm obyektlariga tashriflarni tashkil etishda ularning hayoti va sog‘lig‘i xavfsizligini ta’minlashga qaratilgan kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish ustuvor vazifa sifatida belgilandi. Xususan, xavfsiz muhit yaratish, sanitariya-gigiyena talablariga rioya etish, transport va yo‘l infratuzilmasini takomillashtirish, favqulodda vaziyatlarning oldini olish hamda tezkor tibbiy yordam tizimini rivojlantirish masalalariga alohida e’tibor qaratildi.

Mazkur talab va vazifalarning amaliyotga tatbiq etilishi mamlakatimizda xavfsiz turizm muhitini shakllantirishga, xorijiy va mahalliy turistlar oqimini oshirishga, turizm xizmatlari sifatini yaxshilashga hamda sohaning barqaror va jadal rivojlanishini ta’minlashga xizmat qilmoqda.” [1]

“O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoyev O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag‘ishlangan tantanali marosimda so‘zlagan ma’ruzasida mamlakatda aholi bandligini ta’minlash masalasini hal etishda turizm sohasini rivojlantirish katta imkoniyatlarga ega ekanligini alohida ta’kidlab o‘tdi. Davlat rahbari ushbu salohiyatdan to‘liq va samarali foydalanish zarurligini qayd etar ekan, turizmni iqtisodiy o‘sish va yangi ish o‘rinlarini yaratishning muhim omillaridan biri sifatida baholadi.

Shuningdek, mazkur ma’ruzada turizm infratuzilmasini rivojlantirish masalalariga alohida e’tibor qaratilib, bu borada Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi o‘z mablag‘lari bilan bir qatorda xorijiy investitsiyalarni faol jalb etishi, ularni xalqaro standartlarga mos keladigan zamonaviy infratuzilma obyektlarini barpo etishga yo‘naltirishi zarurligi ta’kidlandi. Ushbu yondashuv turizm sohasining raqobatbardoshligini oshirish, hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini jadallashtirish hamda aholi bandligini ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.”[2]

Muhokama. “Keyingi yillarda O‘zbekistonda turizm sohasini rivojlantirish, xususan, xavfsiz turizmni tashkil etish yo‘nalishida salmoqli va tizimli ishlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, mamlakatimizga tashrif buyurayotgan mahalliy va xorijiy sayyohlar oqimini oshirish, ularning safar davomida har tomonlama xavfsizligini ta’minlash, qulay va ishonchli turistik muhit yaratish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylangan.

Mazkur jarayonda turistlarning joylashtirilishi, transport orqali harakatlanishi, ovqatlanish va dam olish obyektlarida xizmat ko‘rsatish sifati bilan bir qatorda, ularning hayoti va sog‘lig‘ini muhofaza qilish, jamoat tartibini saqlash hamda favqulodda vaziyatlarning oldini olish masalalariga alohida e’tibor qaratilmoqda.

Amalga oshirilayotgan kompleks chora-tadbirlar natijasida mamlakatimizga tashrif buyurgan sayyohlarning o‘z vatanlariga ijobiy taassurotlar, xavfsizlik va qoniqish hissi bilan eson-omon qaytib ketishlari ta’minlanmoqda.”

“O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan 2017-yil 12-aprelda qabul qilingan PҚ–2883-son qaroriga muvofiq, mamlakatimizda turistlar xavfsizligini har tomonlama ta’minlash Ichki ishlar vazirligi faoliyatining alohida yo‘nalishi sifatida belgilandi. Endilikda tegishli idora xavfsiz turizmni ta’minlash sohasida quyidagi vazifalarni amalga oshiradi:

-Turistik namoyish obyektlari va infratuzilmalari hududlarida jamoat tartibini saqlash, huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olish va jinoyatchilikka qarshi kurashni ta’minlash;

-Turistlarni potensial tahdidlar haqida o‘z vaqtida xabardor qilish, shuningdek, ularning huquq va qonuniy manfaatlarini himoya qilishda tez yordam ko‘rsatish;

-Avtomobil, temir yo‘l va havo transporti infratuzilmalari hududida jamoat xavfsizligini ta’minlash;

-Turizm yo‘nalishlaridan jinoyat maqsadlarida foydalanadigan jismoniy va yuridik shaxslarning qonunga zid faoliyatini aniqlash va bartaraf etish;

-Turistlar vaqtini xavfsiz o‘tkazishlari uchun shart-sharoit yaratish, jumladan, umumiy ovqatlanish va dam olish joylarida hamda ommaviy-madaniy va ko‘ngilochar tadbirlarni o‘tkazishda jamoat tartibini ta’minlash. [3]

Mazkur tizimli yondashuv mamlakatimiz turizm sohasida xavfsizlikni ta’minlash, sayyohlar oqimini oshirish va xizmat sifatini yuqori darajada tashkil etishda muhim ahamiyat kasb etadi.”

“Bundan tashqari, O‘zbekiston Respublikasida turizmni rivojlantirish sohasida amalga oshirilayotgan islohotlarga muvofiq, Buxoro, Samarqand, Xiva va Shahrisabz shaharlarida sayyohlik faoliyatining xavfsizligini samarali ta’minlash hamda sayyohlik xizmatlarini sifatli ko‘rsatish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish maqsadida, Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 23-noyabrdagi 939-son qarori qabul qilindi.

Mazkur qaror doirasida Buxoro, Samarqand, Xiva va Shahrisabz shaharlarida xavfsiz turizmni ta’minlash konsepsiyasi tasdiqlandi. Shu bilan birga, shahar hududlarida turistlarning xavfsizligini kompleks ta’minlash, jamoat tartibini saqlash va favqulodda vaziyatlarga tezkor javob berish tizimini modernizatsiya qilish maqsadida “Xavfsiz shahar” yagona apparat-dasturiy kompleks joriy etilishi nazarda tutilgan. Ushbu chora-tadbirlar turistlar oqimini oshirish, sayyohlarning ishonch va qoniqishini ta’minlash hamda shaharlar infratuzilmasini xalqaro standartlarga moslashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.” [4]

“Xavfsiz sayohat muhiti har qanday sayyohni belgilangan manzilga jalb qilishda asosiy omil hisoblanadi. So‘nggi yillarda sayyohlar orasida xavfsizlik bilan bog‘liq tashvishlar sezilarli darajada kuchaygan. Umumiy xavfsizlikka oid xavotirlar bilan bir qatorda, musulmon sayyohlar ham bir qator yo‘nalishlarda ijtimoiy va madaniy muhitdagi ixtiloflar, xususan islomofobiya xavfi kuchayib borayotgani sababli o‘z xavfsizligi yuzasidan qo‘shimcha e’tiborga muhtoj.

Xavfsiz sayohat muhiti bahosi aynan musulmon sayyohlarning nuqtai nazaridan ham aniqlanadi. Bunda nafaqat mamlakatning umumiy xavfsizligi, balki tabiiiy ofatlar, epidemiologik vaziyatlar va sog‘liqni saqlash bilan bog‘liq tahdidlar ham hisobga olinadi. Shu munosabat bilan musulmon yo‘lovchilarning xavfsizligi ko‘rsatkichlarini baholash va ular duch kelgan salbiy hodisalarni aniqlash uchun keng miqyosli onlayn tadqiqotlar olib borilmoqda. Mazkur yondashuv, o‘z navbatida, turizmning global raqobatbardoshligini oshirish, musulmon sayyohlar oqimini rag‘batlantirish va xavfsiz sayohat muhitini ta’minlashga xizmat qiladi.”

Natijalar. “Dunyo bo‘yicha mashhur CrescentRating kompaniyasi 2008-yilda tashkil etilgan bo‘lib, halol va musulmon sayyohlar uchun qulay sayohat xizmatlarini

baholash bo‘yicha yetakchi tashkilot hisoblanadi. Ushbu kompaniya har yili Global Muslim Travel Index (GMTI) bo‘yicha musulmon sayyohlar uchun qulay va xavfsiz manzillarni reyting qiladi. Reytingga 130 dan ortiq davlat kiritiladi va uni baholash mezonlari 11 ta asosiy yo‘nalishni qamrab oladi. 2017-yilda GMTI hisobotiga ko‘ra, O‘zbekiston 28-o‘rinni egallagan va “Safe Travel environment score” mezoni bo‘yicha 100 ballik tizimda 84.0 ball bilan baholangan [5].Mazkur natija O‘zbekistonda turizm sohasida, xususan turistlarning xavfsizligini ta’minlash bo‘yicha amalga oshirilgan chora-tadbirlarning samarali ekanligini ko‘rsatadi. Shu davr ichida Ichki ishlar vazirligi va Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi tomonidan xavfsiz turizmni tashkil etish, turistlarni joylashtirish va ovqatlanish punktlarida xavfsizlikni ta’minlash, transport va ekskursiya yo‘nalishlarida xavfsizlikni nazorat qilish bo‘yicha tizimli ishlar amalga oshirilgan.

So‘nggi yillarda esa GMTI reytingi kengayib, 153 dan ortiq davlatni qamrab olgan. 2025-yil hisobotida O‘zbekiston 67 ball bilan barqaror pozitsiyani egallagan, bu esa mamlakat turizm sohasida xavfsiz sayohat muhitini yaratishda barqaror natija ko‘rsatishini bildiradi. Shu bilan birga, xizmat ko‘rsatish sifati va infratuzilma global standartlarga moslashtirilgan, musulmon sayyohlarning xavfsizligini monitoring qilish va ularni ogohlantirish mexanizmlari kengaytirilgan.

Xulosa. Ushbu chora-tadbirlar O‘zbekiston turizm sohasi uchun iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan muhim ahamiyat kasb etadi. Turizm orqali mamlakatga keladigan sayyohlar oqimi ortib, ularning xavfsizligi ta’minlangan holda, O‘zbekistonga qaytishda ijobiy taassurotlar bilan ketishi kafolatlanadi. Shu tarzda, xavfsiz sayohat muhiti mamlakatning global turizm bozoridagi raqobatbardoshligini oshirishda va halol turizmni rivojlantirishda asosiy vosita hisoblanadi”.

Hozirgi kunda O‘zbekiston Respublikasi turizm sohasida keng qamrovli islohotlar amalga oshirilmoqda. Mamlakatning xalqaro tashkilotlar va xorijiy davlatlar bilan aloqalarni rivojlantirishi, turistlar oqimini oshirishga qaratilgan strategik chora-tadbirlari samarali natija bermoqda. Shu bilan birga, turistlarga xizmat ko‘rsatish sifati va madaniyatini oshirish, xavfsiz sayohat muhitini yaratish va turizm infratuzilmasini zamonaviy talablarga moslashtirish bo‘yicha tizimli ishlar olib borilmoqda.

Shuningdek, turizm sohasidagi kadrlarni qayta tayyorlash, ularning malakasini oshirish va huquqiy ongi hamda huquqiy madaniyatini yuksaltirish orqali xizmat ko‘rsatishning professional darajasi mustahkamlanmoqda. Bularning barchasi O‘zbekiston turizm sohasining barqaror rivojlanishini ta’minlash, mamlakatning global turizm bozoridagi raqobatbardoshligini oshirish va sayyohlarga qulay, xavfsiz va ijobiy taassurotlar bilan mamlakatimizni tark etish imkoniyatini yaratishda muhim omil hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni. “O‘zbekiston Respublikasida turizm sohasini jadal rivojlantirishni ta’minlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”, PF–4861-son, 2016-yil 2-dekabr.

2. Mirziyoyev Sh. M. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi ma’ruza. – Toshkent, 2016-yil.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Qarori. “Turistlar xavfsizligini ta’minlash bo‘yicha Ichki ishlar vazirligi faoliyatining alohida yo‘nalishini belgilash”, PҚ 2883-son, 2017-yil 12-aprel.

4. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi Qarori. “Buxoro, Samarqand, Xiva va Shahrisabz shaharlarida xavfsiz turizmni ta’minlash konsepsiyasini tasdiqlash va ‘Xavfsiz shahar’ yagona apparat-dasturiy kompleksini joriy etish to‘g‘risida”, 939-son, 2017-yil 23-noyabr.

5. CrescentRating. Global Muslim Travel Index 2017-2025, https://www.crescentrating.com

6. Crescent Rating Global Muslim Travel Index 2017 https://www.crescentratin. com/reports/mastercard-crescentrating-global-muslim-travel-index-gmti-2017.html#